

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

3/2025

3/2025

Tўхсанов Қ.Р.	“Маснавий”да шер тимсолининг бадий ифодаси	89
Xusanova S.X.	Ayollar she’riyati adabiy tushuncha sifatida	95
MATNSHUNOSLIK VA MANBASHUNOSLIK *** TEXTOLOGY AND LITERARY SOURCE STUDY *** ТЕКСТОЛОГИЯ И ЛИТЕРАТУРНОЕ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ		
Hakimova M.I.	«Munshaot» toshbosma nusxasining matniy tahlili (muqaddima va 2-maktub misolida)	100
NAVOIY GULSHANI		
Bekova N.J., Zuxurova O.I.	Alisher Navoiy “Xamsa”sida besh raqamining ramziy-majoziy ma’nolari	104
TARIX *** HISTORY *** ИСТОРИЯ		
Orziyev M.Z., Boltayev O.O.	Jahon urushi davrida Buxoro va Turkistonda german-turk targ‘ibotchiligi	109
Qurbonov M.D.	Buxoro amirligi iqtisodiy hayoti Mirza Salimbek talqinida	114
Жуманазаров А.Р., Мамадалиева Н.С.	Амир Темур ва метрология: аниқлик куч манбаи сифатида	119
Нафиддинова Х.Р.	Диний қадриятлар ва маросимларнинг миллатлараро муносабатларни ривожлантиришдаги ўрни	126
Boboqulov O.A.	Toshkent kinofestivali – uch qit’ani birlashtirgan madaniyat tarixi	130
Mullabaeva R.B., Uktamaliyev B.I.	The history of clothes and their functions	134
FALSAFA VA HUQUQ, SIYOSATSHUNOSLIK *** PHILOSOPHY, LAW AND POLITICAL SCIENCES *** ФИЛОСОФИЯ, ПРАВО И ПОЛИТОЛОГИЯ		
Arslonov Z.D.	Yoshlar siyosatini amalga oshirishda yoshlarning funksional vazifasi	138
Xodjimuratova D.S.	Eronda Parlament saylovlarining mamlakat siyosiy tizimiga ta’siri (tarixiy tahlil)	145
IQTISOD *** ECONOMY *** ЭКОНОМИКА		
Valiyev O.Sh., Ergashov Z.B., Toyirov A.Y.	Qishloq va shahar hududlari o’rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni bartaraf etish	150

Umrni tutqil g'animatkim, zamone **besh emas.**

Yuqoridagi baytda “besh kun” va “besh emas” iboralaridagi soʻz oʻyini – **tajnis san'ati** alohida diqqat talab qiladi. Bunda shoir “besh” soʻzining forsiy va turkiy maʼnosini qoʻllagan. Birinchi misradagi “besh” soʻzi “koʻp, ortiq, ziyod” maʼnolarini ifodalaydi. Ikkinchi misradagi “besh kun” iborasi Xoja Abdulloh Ansoriyning «Ilohiynoma» asarida quyidagicha izohlanadi:

Birinchi kun “yavm ul-mafqud” – oʻtgan kun, yoʻqotilgan vaqt;

Ikkinchisi “yavm ul-mashhud” – bugungi kun boʻlib, har bir kishi bu lahzalardan toʻgʻri foydalana bilish, oxiratga tayyor turishi, nafs bilan kurash olib borib, axloqini tuzatib borishi lozim;

Uchinchi kun “yavm ul-mavrud” - ertangi kun deya atalib, bu kun nasib etish-etmasligi hali nomaʼlum;

Toʻrtinchi kun “yavm ul-mavʼud” – vaʼda qilingan kun;

Beshinchisi “yavm ul-mamdud” – Hisob kuni, Qiyomat kuni;

Xatm anga oyini risolat tamom,
Din aning islomi-yu bas vassalom.

Keldi **beshinchi** anga yavmul-hisob,
Dema hisob, aytki **yavmul-azob.**

Muʼtaqid oʻlmoqki **qiyomat** boʻlur,
Qilgʻonidin elga nadomat boʻlur.

Navoiy asarlarida besh raqami sayyora ishora sifatida ham qoʻllaniladi.

..Bahrom koʻrib biyik janobin,
Tashlab qilichin, oʻpub rikobin.

Birjisqa chun etib rikobi,
Ish angʻa saodat iktisobi.

Soyisligʻiga Zuhul urub fol.
Gaz dastasi bila qoʻlida girbol.

Savru Hamal aylabon figʻonlar,
Qurboni aning qilurga jonlar [Alisher Navoiy. “Sabʼayi sayyor”. MAT. 20 tomlik.10-tom.T.: “Fan”,1991, -B. 46].

Ilmi nujumda beshinchi sayyora bu – Mirrix. Forslarda Bahrom, yunonlarda Mars sayyorasi. Uni urush homiysi hisoblaganlar. Qadimgi ilmi nujumga koʻra Bahrom beshinchi falak sayyorasi boʻlib, yerdan kichik, toʻrtinchi oʻrinda turadi. Bu baytda shoir Muhammad paygʻambar Meʼrojga koʻtarilganda, uni koʻrgan Bahrom qoʻlidan qilichini tashlab, otining rikobi - uzangisini oʻpadi, deya taʼriflaydi. Shoir bu voqeaning mushohidlari sayyoralar edi, demoqchi boʻladi.

“Besh gani” iborasi ham Navoiy asarlarining ajralmas boʻlagi hisoblanadi.

Ayo gavharim konining gavhari,
Munir axtarim burjining axtari.

Necha avji hashmat uza fosh sen,
Manga nisbat ichra qarindoshsen.

Bu **besh ganjdinkim** ushottim tilsim,
Necha gavhar aylay sanga dogʻi qism [Alisher Navoiy. “Saddi Iskandariy”. MAT.20 tomlik.11-tom.T.: “Fan”,1991, -B.212].

"Besh ganj" birikmasi besh ma'naviy xazina, besh nodir durga o'xshatish, besh qimmatli boylik, adabiy merosning bebaho durdonalari sifatida o'z ustozlariga ishora sifatida, "Xamsa" an'anasini ko'rsatishda va ma'naviy merosni ulug'lashda qo'llagan.

Raqamli timsollarning yuqoridagidek murakkab qo'llanishi tufayli Navoiy asarlari nafaqat adabiy manba, balki puxta tuzilgan ma'naviy qo'llanma bo'lib xizmat qiladi. Besh raqami ham tizimli tamoyil, ham ramziy kalit bo'lib, o'quvchilarga jismoniy tushunishdan ma'naviy tushunishga yo'lni tanlashda yordam beradi. Shakl va ma'noning bunday uyg'unligi Navoiyning chuqur falsafiy va ma'naviy haqiqatlarni yetkazishda raqamli timsollardan foydalanish mahoratini ko'rsatadi.

JA'HON URUSHI DAVRIDA BUXORO VA TURKISTONDA GERMAN-TURK TARG'IBOTCHILIGI

Orziyev Mahmud Zayniyevich,

*Buxoro davlat universiteti arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrası dotsenti,
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Boltayev Oxun Obid o'g'li,

Buxoro davlat universiteti birinchi bosqich doktoranti

Annotatsiya. 1907- yilda ingliz-rus kelishuvi sodir bo'lib, bu Rossiya va Buyuk Britaniya imperiyalari o'rtasidagi aksariyat ziddiyatlarga yechim bo'lib xizmat qilgan. Jumladan, shu vaqtgacha O'rta Osiyo masalasida Rossiya va Angliya o'zaro raqobat qilayotgan bo'lib, inglizlar ushbu raqobatga O'rta Osiyo aholisining islom diniga e'tiqod qilishi va Usmonli turk sultonini barcha musulmonlarning xalifasi sifatida tanishlari kabi diniy-ma'naviy qadriyatlardan kelib chiqib, Rossiya imperiyasiga qarshi Usmonli turk saltanati targ'ibotchilari, ruhoniylaridan keng josuslik faoliyatlari yo'lida unumli foydalanib kelganlar. Bu esa Rossiya imperiyasi va Usmonli turk saltanati o'rtasidagi ziddiyatlarni ham keskinlashuviga sabab bo'lganligi tarixiy adabiyotlarda ko'p bora qayd etilgan. O'z navbati Usmonli turk saltanatining ham O'rta Osiyoga hududiy da'volari bo'lib, usmonlilar bayrog'i ostida barcha turkiy xalqlarni birlashtirish g'oyasi mavjud bo'lgan. 1907-yilgi ingliz-rus shartnomasi ushbu g'oyani rad etgani bois Usmonli turk saltanati hukmron doiralariining Antanta harbiy blokiga raqib bo'lgan Germaniya imperiyasi bilan yaqinlashtirgan. Endilikda turk targ'ibotchilari Turkiston general-gubernatorligi va Buxoro amirligi hududlarida asosan german-turk ittifoqi manfaatlari uchun faoliyat olib borganlar. Ayniqsa, oshlanib ketgan birinchi jahon urushi davrida bu targ'ibot o'zining kulminatsion nuqtasiga yetgan. Ushbu maqola birinchi jahon urushi davridagi ana shu faoliyat va uning natijalariga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: imperialist, ziddiyat, targ'ibotchi, antanta, jahon urushi, ittifoq, qo'llab-quvvatlash, "Panturkchi", "Panislomchi", xalifa, missiya, gazeta.

ГЕРМАНО-ТУРЕЦКАЯ ПРОПАГАНДА В БУХАРЕ И ТУРКЕСТАНЕ ВО ВРЕМЯ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Аннотация. В 1907 году было заключено англо-русское соглашение, которое послужило решением большинства противоречий между Российской и Британской империями. В частности, до этого времени Россия и Англия соперничали по вопросу Центральной Азии. Англичане эффективно использовали в своей широкой шпионской деятельности пропагандистов и духовенство Османской империи против Российской империи, опираясь на такие религиозно-духовные ценности, как приверженность населения Центральной Азии исламу и признание османского султана халифом всех мусульман. В исторической литературе неоднократно отмечалось, что это привело к обострению противоречий между Российской и Османской империями. В свою очередь, Османская империя также имела территориальные претензии на Среднюю Азию, и существовала идея объединения всех тюркских народов под османским флагом. Поскольку англо-русский договор 1907 года отвергал эту идею, правящие круги Османской империи сблизилась с Германской империей, которая была соперником военного блока Антанты. Теперь турецкие пропагандисты действовали в основном в интересах германо-турецкого союза на территории Туркестанского генерал-губернаторства и Бухарского эмирата. Эта пропаганда достигла своего апогея, особенно в период Первой мировой войны. Данная статья посвящена этой деятельности и её результатам в период Первой мировой войны.

Ключевые слова: империалист, противоречие, пропагандист, Антанта, мировая война, союз, поддержка, "пантюркист", "панисламист", халиф, миссия, газета.

GERMAN-TURKISH PROPAGANDA IN BUKHARA AND TURKESTAN DURING WORLD WAR I

Abstract. In 1907, the Anglo-Russian Agreement took place, which served as a solution to most conflicts between the Russian and British empires. Particularly, until that time, Russia and England had been competing over the Central Asian issue. The British, leveraging religious and spiritual values such as

the Central Asian population's adherence to Islam and their recognition of the Ottoman Turkish sultan as the caliph of all Muslims, had effectively utilized the propagandists and clergy of the Ottoman Turkish Empire against the Russian Empire in their extensive espionage activities. Historical literature has repeatedly noted that this led to an exacerbation of contradictions between the Russian Empire and the Ottoman Turkish Empire. In turn, the Ottoman Turkish Empire also had territorial claims to Central Asia, and there existed an idea of uniting all Turkic peoples under the Ottoman flag. The Anglo-Russian Treaty of 1907 rejected this idea, which brought the ruling circles of the Ottoman Turkish Empire closer to the German Empire, a rival of the Entente military bloc. Subsequently, Turkish propagandists primarily worked in the interests of the German-Turkish alliance in the territories of the Turkestan Governor-Generalship and the Bukhara Emirate. This propaganda reached its culmination, especially during the intensified First World War. This article is dedicated to these activities and their results during the First World War.

Keywords: imperialist, conflict, propagandist, Entente, world war, alliance, support, "Pan-Turkist", "Pan-Islamist", caliph, mission, newspaper.

Kirish. Turkiston o'lkasi va Buxoro amirligi hududi aholisining asosiy qismi islom diniga e'tiqod qilib, Usmonli turk sultonini o'zlarining xalifalari sifatida bilganlar. Bu esa dastlab Angliya, keyin Germaniya tomonidan Usmonli Turk saltanati bilan hamkorlikda Rossiya imperiyasiga qarshi kurashda foydalanish imkonini bergan. Birinchi jahon urushi davrida German-Turk ittifoqi o'z manfaatlarini yo'lida Turkiston o'lkasi va Buxoroda o'z targ'ibotchilari orqali yangi urush o'choqlarini vujudga keltirishga harakat qilganlar. Quyida ushbu holatlarga imkon qadar to'xtalib o'tiladi.

Adabiyotlar sharhi. Tanlangan mavzuni mazmunan yoritishda turli manba va adabiyotlardan foydalanildi. Asosiy manba sifatida O'zbekiston milliy arxivi fondlari keltirib o'tilgan bo'lib, ushbu arxivning I. 1-fond, Turkiston general-gubernatorligi kanselyariyasi, I. 3-fond, Buxoro amirligidagi Rossiya siyosiy agentligi, I. 126-fond, Buxoro amirligi Qushbegisi boshqarmasi, I. 461-fond, Turkiston rayon qo'riqlash va muhofaza bo'limidagi hujjatlar mavzuning manbashunoslik qismini tashkil etadi. Shuningdek, mavzuni tarixshunoslik qismida 1916-yilgi mardikorlikka olishga qarshi ko'tarilgan qo'zg'olon tarixiga bag'ishlangan T.V. Kotyukov tahriri ostida chop etilgan monografiya, Z.D. Kostelskayaning 1965-1917-yillarda Turkiston tarixiga bag'ishlangan asarida, Afg'onshunos olimlar V.M. Masson va V.A. Romodinlarning ikki tomdan iborat Afg'oniston tarixi asaridagi, I. Gilyazovning Germaniya va Rossiya imperiyasi musulmonlari dunyo urushlari davridagi aloqalari tarixiga bag'ishlangan maqolasidagi va boshqa asar, maqolalardagi ma'lumotlar tashkil etgan. Ammo, bu mavzuning Rossiya imperiyasi va sobiq SSSR davriga oid tarixiy tadqiqodlar bo'lib, ushbu mavzuni mustaqillik yillaridagi tarixshunosligiga asosan Z.Rahmonqulova va M.Z. Orziyevning tadqiqodlaridagi ma'lumotlardan keng foydalanildi.

Natija va mulohazalar. Imperialist davlatlarning o'zaro ziddiyatlari natijasida boshlanib ketgan birinchi jahon urushi va unda musulmonlar homiysi va xalifasi hisoblangan Usmonli turk davlatining Germaniya tomonidan turib ishtirok etishi, Sharq musulmon xalqlarining katta qismidagi xalqlar, davlatlarning diniy his-tuyg'ularini junbushga keltirgan. Ko'pgina davlatlarda Germaniya va Usmonli turk davlatlarini qo'llab-quvvatlash, Antanta (Anliya, Fransiya, Rossiya)ga qarshi targ'ibot uchun turli tashkilot va guruhlarining tuzilishi, turklarni moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlashga oid ishlar amalga oshirila boshlangan. Rossiya imperiyasiga yarim qaram davlat bo'lgan Buxoro amirligida ham Usmonli turk davlatini moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlash holatlari sodir bo'lgan. Bu hol ayniqsa, Sharqiy Buxoro bekliklari aholisi orasida Rossiya harbiy qudrati haqida tasavvurlar yetarli bo'lmaganligi sababli kengroq yoyilgan. Jumladan, Baljuvon bekligida Bolqon urushi davridayoq Usmonli turk davlati harbiylari uchun iona pullar to'plab jo'natilgan bo'lsada, 1914-yil birinchi jahon urushi boshlangan vaqtda, Baljuvon begi Jahongirbek 1914-yil boshida usmoniylar havo flotini qo'llab-quvvatlash uchun 15 ming rubl miqdoridagi pul mablag'ni Saidzoda ismli shaxs orqali Istanbulga jo'natganligi tarixiy adabiyotlarda keltirib o'tilgan[8. 104]. Bek ya'ni rasmiy amaldor tomonidan bu kabi qo'llab-quvvatlash aslida kichik bir beklikning o'z hukumdorga bo'ynsunmaganligini ko'rsatib beradi.

Buxoro amirligi hududidagi bekliklarning yetakchilari goh oshkora, goh yashirincha Usmonli turk harbiylarini qo'llab-quvvatlash, kerak bo'lsa qurolli qo'zg'olon orqali dindoshlariga yordam berishga harakat qilganliklari xususida ko'plab ma'lumotlar mavjud. Masalan, G'uzor bekligi birinchi jahon urushida German-Turk ittifoqiga xayrixoh bo'libgina qolmay, Rossiya imperiyasi ayg'oqchilik idorasi ma'lumotlarida Rossiya imperiyasiga qarshi 1914-yilda qo'zg'olon ko'tarishga tayyorgarlik ko'rilganligiga oid fikr-mulohazalar keltirilgan. Bek o'ziga bo'ysunuvchi qo'shinlardan tashqari ruslarga dushmanona kayfiyatda bo'lgan aholini ham qurollantira boshlagan. Qurollanish uchun asosan Afg'oniston orqali yashirin ravishda qurol-yarog'lar olib kelingan. Bundan tashqari, Buxoro amirligi va Turkiston o'lkasidagi "Panturkchi" va "Panislomchilar" bilan bir vaqtda qo'zg'olon ko'tarish uchun muzokaralar olib borayotgani, bekning yaqin

kishisi mullo Abdulloni Afg'onistonga o'zaro hamkorlikda kurashish masalalarini kelishib olish uchun yuborgani, yashirin politsiya agenturasi tomonidan aniqlangan. Birinchi jahon urushi davrida amirlikning Rossiya imperiyasiga iqtisodiy qaramligi ortib borayotgan bo'lib, Buxoro amiri Rossiya imperiyasi harbiylariga moddiy xayriyalar qilib turgangan bir vaqtda amirlikda yetishtirilgan paxta, qorako'ltari, quruq meva va boshqa xom-ashyo mahsulotlari eksporti pasayib, aholining turmush sharoiti og'irlasha borgan. Bu esa, o'z navbatida aholining mavjud tartiblaridan va rus siyosatidan noroziligi kuchayib, Usmonli turkiyani moddiy qo'llab-quvvatlash harakatlari uchun qulay imkoniyat yaratgan deb, xulosa qilishga arxiv manbalari imkon beradi[13]. Og'ir ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatdan Usmonli turk davlati targ'ibotchilari unumli foydalangan deb xulosa qilish mumkin.

"Turkiston qo'riqlash bo'limi" ("Oxranka") vakillari to'plagan hujjatlarida, G'uzor bekligida bir yil oldin (1913 y) o'q otar qurollar zahirasi vujudga keltiraboshlangani, qurollarning bir qismi bekning qal'asida, bir qismi esa, beklilikning markazidagi madrasada saqlanayotganligi, Afg'oniston, Buxoro va rus Turkistonidagi "Panislomchilar" bilan bir vaqtda qo'zg'olon ko'tarish xususida yozishmalar olib borayotganligi, 20 mart (1914-yil) atrofida mullo Abdulloni Afg'oniston amiri huzuriga birgalikda kurash olib borish masalasini kelishish uchun yuborgani[14], bilan bog'liq ma'lumotlar keltirilganligini ko'rish mumkin. Bu vaziyatda Rossiya imperiyasining maxfiy xizmati o'ta aniqlik bilan ishlagan bo'lib, bo'lajak qo'zg'olon yo'l boshchilari, uning ishtirokchilari, Turkistonning turli burchaklarida yashovchi va bir vaqtda qo'zg'olon ko'tarish sanasini turli hududlarga olib boruvchi yigirma nafar shaxsning ism-sharifi, mansabi, vazifasi, qo'zg'olonga qay darajada daxldorligini birma-bir sanab o'tgan[7. 19]. Ushbu shaxslarning hujjatlarda ism-shariflari keltirilgan bo'lib, ular: Mullo Qambar-zakotchi yordamchisi, Mirzo Sharif hoji Muhammad Sharif-devonbegi kotibi, Farroshboshi-xizmatchilarning oziq-ovqatlari, oshxona ta'minoti boshlig'i, Mulla Abdusamad-rasman mullobachcha, Mulla Abdulla-madrasai Kalonning bosh mudarrisi, Mulla Ziyod-Mulla Abdullaning yordamchisi, shogirdi, Abdusamadbek jebachi (bizdagi (ruslardagi) praporshik lavozimiga to'g'ri keladi), Mulla Maulyak – do'kondor, Mirgyand – mansab. Qurol ombori va ov boshlig'i, ozroq ruscha bilishi keltirilgan. Shuningdek, Shoto'ra oqsoqol, Mirzoqobil-Shohimardonning kotibi, Said Usmonxon-O'shlik mullabachcha, Ahmadjon hoji-Said Usmonxonning hamrohi o'shlik, Muhammad Solih-toshkentlik oynachi, Qatortarak mahallasi Shayhontahur dahasida yashaydi tarzida keltirib o'tilgan[15]. Ushbu shaxslar bo'lajak qo'zg'olonda hal qiluvchi rolni o'ynashi kerak bo'lgan.

Usmonli turk davlatiga moyillik va Germanofil manfaatlarga aholi kayfiyatini moslashtirishda Afg'onistonda chop etiladigan va Buxoro amirligi hududlarida keng tarqalgan "Sirojal-Axbor" gazetasining ham o'rni va roli beqiyos bo'lgan. Turkiston general-gubernatorligi va Buxoro amirligi hududlariga kirib kelishi taqiqlangan ushbu gazeta asosan nolegal tarzda tarqatilgan. Yangi Buxoroda joylashgan Rossiya siyosiy agentligi "Siroj al-Axbor" gazetasining qo'lga tushgan sonlarini o'zlariga tezda yuborilishini talab qilib turganlar. "Ta'qiqlanishiga qaramasdan Buxoroga kirib kelayotgan "Siroj ul axborni" yangi sonlarini agentlikka yuborib turish sharti buzilyapti, uni o'z vaqtida yuborish talab qilinadi[11; 12]"– deyiladi, arxiv manbalarining birida. Ikkinchi bir joyda esa: "Germanofil yo'nalishdagi "Siroj ul al - axbor Afg'oniya" Buxoroga kirib kelishi ta'qiqlangan. Siyosiy ayg'oqchilik va Turkiston rayon qo'riqlash bo'limi (TRQB) nazorati kuchaytirilsin[6. 73]"-tarzida buyruq berilganligini ko'rish mumkin. ushbu fikrlar orqali German-Turk targ'ibotini maksimal darajada kamaytirish masalasi ko'rilgan deb xulosa qilish mumkin.

Buxoro amirligining Karki, Chorjo'y, Baljuvon, G'uzor va boshqa bir qator markazdan uzoqroq bekliliklarida German-Turk blokiga xayrixohlik bir qadar kuchliroqligini tarixiy adabiyotlar tasdiqlaydi. Hali birinchi jahon urushi boshlanmasidan oldinoq German-Turk ittifoqi diplomatik va harbiy razvedka jihatdan Eron va Avg'oniston orqali O'rta Osiyo, birinchi galda Buxoro amirligi hududiga bostirib kirish imkoniyatlarini o'rgana boshlagan[9. 49]. Ushbu o'rganishlarning mantiqiy yakuni sifatida, Usmonli turk davlatining musulmonlar yetakchiligiga va sultonning xalifa maqomiga umid bog'lab, German-Turk ittifoqi Avg'onistonga Oskar fon Nidermayer boshchiligida elchilik missiya tashkil qilganligi va aslida bu amaliy harakatlarning boshlanganligini anglatgan. Ammo, German-Turk missiyasining Avg'onistonni jahon urushga tortish va bu orqali Buxoro amirligida Rossiya imperiyasiga qarshi qo'zg'olon ko'tarish borasidagi rejasi borasidagi urinishlari amaliy natijaga bermaganligi sababli German-Turk missiyasi ortga qaytib ketishga majbur bo'lgan. O.Nidermayer boshchiligidagi sakson kishidan iborat elchilikning Kobuldan ortga qaytishi 1915 yilning 22 may kuniga to'g'ri kelgan[5. 355]. Bu German-Turk blokining Buxoro amirligi orqali Rossiya imperiyasiga zarba berishga urinishining diplomatik va strategik nuqtai-nazardan mag'lubiyatini anglatgan. Buxoro amirligini Rossiya imperiyasiga qarshi urushga tortish, Rossiya imperiyasining ma'lum bir qism harbiy kuchlarini O'rta Osiyoga tortish maqsadi yo'lida German-Turk ittifoqi yana bir missiya jo'natgan bo'lib, bu missiya ham 1915 yilda Buxoro shahriga kelgan. Bu missiya tarkibida Buxoro amiri Olimxonning usmonli turk saltanatida muhojirlikda yashayotgan amakisi ham bo'lgan. Bu elchilik 1915 yilning yanvar oyida Buxoro shahriga Xitoy orqali kirib kelgan. Amirning amakisi Buxoroda besh ming